



# Kvalitetsrapport

**Språk, läs- och skrivutveckling på alla  
modersmål, 2019**

**Uppdragsgivare:**

## Innehållsförteckning

<b>1</b>	<b>Inledning</b> .....	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Omvärldsanalys</b> .....	<b>3</b>
<b>3</b>	<b>Resultat och analys</b> .....	<b>4</b>
	3.1 Miljö .....	4
	3.1.1 Styrkor .....	4
	3.1.2 Svagheter .....	5
	3.2 Interaktion .....	6
	3.2.1 Styrkor .....	6
	3.2.2 Svagheter .....	7
	3.3 Undervisning.....	8
	3.3.1 Styrkor .....	8
	3.3.2 Svagheter .....	9
<b>4</b>	<b>Slutsats och utvecklingsområden</b> .....	<b>10</b>
<b>5</b>	<b>Frågor för fortsatt analys</b> .....	<b>11</b>
	<b>Referenser</b> .....	<b>12</b>

## 1 Inledning

Borås Stads utvecklingsplan för förskolan innehåller sju utvecklingsområden (Värdegrund, Systematiskt kvalitetsarbete, Barnhälsoarbete, Språk, läs och skrivutveckling på alla modersmål, Matematikutveckling, Digital kompetens, No-teknik och Estetiska uttrycksformer). Utvecklingsplanen tar stöd i förskolans styrdokument.

Denna kvalitetsrapport redogör för hur undervisningen inom språk-läs och skrivutveckling på alla modersmål bedrivs på förskolorna i Borås Stad. Huvudman såväl som enhet ska enligt Skollagen, kap 4, bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete utifrån målområden i förskolans läroplan. Kvalitetsrapportens empiri bygger på analys av kvalitetsdialoger som skett mellan pedagoger och rektor samt mellan rektor och verksamhetsutvecklare. Kvalitetsdialogerna ingår i förvaltningens systematiska kvalitetsarbete.

## 2 Omvärldsanalys

I förskolans läroplan, Lpfö 18, står det att språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Förmåga att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändig i ett samhälle som präglas av stort informationsflöde och kontinuerlig förändring (Skolverket, 2018, s. 8).

På Skolverket finns möjlighet att ansöka om olika statsbidrag till exempel ”Läslyft” och ”Barn i mindre grupper”. Det bidrar till att förskolors kvalitet ges förutsättningar att öka. Kommuner kan ansöka om att få bidrag enligt vissa kriterier.

Skolinspektionen (2017) har granskat hur förskolan arbetar med barns flerspråkiga språkutveckling. I rapporten framkommer att rektorer behöver ta ansvar och skapa förutsättningar för att pedagoger ska utveckla kunskap kring flerspråkighet. De styrkor som omnämns i Skolinspektionens rapport är att pedagoger stöttar barns ordförråd och kommunikation i barnets vardag. Pedagoger utgår mestadels från barns intresse när de planerar språkutvecklande arbete och tar till vara på det vardagliga mötet genom dialog med barnen. I dialogen synliggörs begrepp och pedagoger läser ofta för barnen. Kjeldsen (2018) har följt barn från förskola till och med årskurs 9 och hennes forskning visar att systematisk språkträning ger goda resultat på alla barn, men särskilt de som har läs- och skrivsvårigheter.

Ett interkulturellt förhållningssätt ska prägla förskolan och kännetecknas av att alla barns erfarenheter tas tillvara oavsett etnisk bakgrund. Enligt Pirjo Lahdenperä, professor i interkulturell pedagogik, behöver förskolan se vårdnadshavare och barns olika språk som en tillgång och inte en brist. Lahdenperä poängterar att ett barn från en viss kultur inte är en representant för en speciell grupp, utan är en egen individ. Det vill säga två barn från samma land kan ändå ha olika kulturer. Alla människor bär på en kultur.

### 3 Resultat och analys

Rapportens resultat och analys har bearbetats och analyserats mot begreppen miljö, interaktion och undervisning samt dess styrkor och svagheter.

#### 3.1 Miljö

Kategorin *miljö* visar huruvida och på vilket sätt böcker används och väljs utifrån i undervisningens innehåll och hur förskolans hela dag genomsyras av böcker. Andra kriterier som inryms inom kategorin miljö är hur den interkulturella språkmiljön ser ut, barns möjlighet att utforska med hjälp av digitala verktyg samt om dokumentationen är tillgänglig i barnens höjd.

##### 3.1.1 Styrkor

Flertalet rektorer skriver att böcker används och är tillgängliga under förskolans hela dag. De valda böckerna har ofta förankring i pågående teman eller projekt, till exempel värdegrundsarbete. Böckerna är både digitala och analoga och ger möjlighet att utveckla både det svenska språket och barnets modersmål. Flera rektorer lyfter fram förskolans läsombud som en bidragande orsak till att användningen av böcker ökat under året. Statsbidraget Läslyftet betonas vara en anledning till att miljöer som främjar läsning skapats. Läsåret 18/19 var det 34 pedagoger som genomgick läslyftet och 19/20 är det 29 pedagoger. Böcker finns ofta presenterade i förhållande till vad miljön signalerar. Om till exempel en miljö innehåller bygg- och konstruktion, så finns det böcker som kan inspirera och utveckla lekarna ytterligare.

Flertalet förskolor har tillgång till egna bibliotek och rektorer poängterar att det ökar tillgängligheten till böcker. Besök på bibliotek och övriga samarbeten med biblioteken har medfört att boken används på fler sätt i undervisningen än tidigare. Några förskolor är i skrivande stund på gång att bli diplomerade litteraturförskolor. Det innebär ett utökat samarbete med biblioteken. Det övergripande målet är läroplanens mål att stimulera barnens språk och läsutveckling. Målet är också att barnen ska ges fler förutsättningar att utveckla språket genom litteratur, digitala verktyg och en fantasifull språkstimulerande miljö. Mer information och kriterier finns på Borås Stads Intranät. Förra kvalitetsrapporten (2018) lyfte endast fram huruvida böcker var ett levande inslag i förskolans vardag, samt hur böcker väljs ut av pedagoger. Det går därför inte att göra en jämförelse huruvida användningen av böcker ökat eller inte. Däremot går det att utläsa att underlaget för kvalitetsdialoger behöver innehålla frågor som ger pedagoger möjlighet att reflektera över bokens betydelse i undervisningen.

Endast några rektorer skriver att dokumentation finns tillgänglig i barnens höjd, vilket kan tyda på att dokumentation är ett utvecklingsområde. På någon förskola är dokumentationen synlig och tillgänglig på väggar och/eller golv. I kvalitetsdialoger med rektorer framkom att dokumentationen på Ping Pong till viss del ökat på en del förskolor. Det kan vara en orsak att tillgängligheten till den analoga dokumentationen minskat. Några förskolor skriver ut dokumentationen från Ping Pong och sätter upp den exempelvis i tamburen. Det ger barn förutsättningar att ta del av den. Miljön beskrivs generellt av rektorer som tillgänglig och språkstimulerande. Till exempel skriver rektorer i sina analyser att ”miljön är språkrik”. De språkrika miljöerna ger barnen förutsättningar dels på egen hand, dels tillsammans med andra att

utforska språk. Språkstimulerande material är tillgängligt och anpassat utifrån barns intressen och behov. En del språkmaterial används framför allt vid styrda aktiviteter. Exempel på språkstimulerande material kan vara språkpåsar, QR-koder, sånger, rim, ramsor och spel. Språkstödande arbete innefattar bildstöd samt att pedagoger använder TAKK. Rektorer har observerat att miljöerna utvecklats från tidigare år och beskriver att pedagogerna utformat olika sorters miljöer för att främja språket hos barnen. Flera av förskolorna har miljöer som inspirerar barn att skriva, läsa och leka med bokstäver. Det finns också ”lugna vrår” där barn kan dra sig tillbaka och koppla av. Utemiljön används på några förskolor i något större utsträckning. Till exempel har barnen på dessa förskolor tillgång till diverse lådor för lek utomhus. Det finns viss kunskap om hur en interkulturell språkmiljö kan utformas, men kunskapen behöver utvecklas på flertalet förskolor även hur digitala verktyg kan integreras i undervisningen behöver utvecklas.

### 3.1.2 Svagheter

Flera rektorer poängterar att när lokalerna inte ger likvärdiga förutsättningar begränsas möjligheten att utveckla språkstimulerande miljöer. Pedagogers förmåga att se ”bortom” hur en traditionell avdelning är utformad är avgörande för hur miljöerna organiseras och används. Det gäller både utemiljön och innemiljön. En del förskolor behöver uppdatera och förnya språkmaterial som upplevs förbrukat och slitet. Utomhusmiljön på flertalet förskolor är fortfarande inte nyttjad i lika stor utsträckning som innemiljön. Rektorer anser att pedagoger behöver ta fram material som kan användas utomhus året runt och inte enbart vid enstaka tillfällen. På några förskolor har barnen tillgång till böcker och annat material på gården till exempel språklådor. Utemiljön var ett utvecklingsområde i Kvalitetsrapporten (2018) och utifrån rektorer beskrivningar bör utemiljön kvarstå som utvecklingsområde även 2019. Några förskolor behöver organisera för att möjliggöra för läsning under förskolans hela dag och inte enbart som en ”vila”.

Den interkulturella språkmiljön behöver generellt utvecklas på förskolorna. Framför allt behöver pedagoger utveckla kunskap om vad ett interkulturellt förhållningssätt innebär och hur det kan tillämpas. I kvalitetsrapporten (2018) diskuteras ett interkulturellt förhållningssätt och inte en interkulturell språkmiljö. Frågan i (2018) års kvalitetsdialoger berörde hur pedagoger tillämpar ett interkulturellt förhållningssätt och inte hur en interkulturell språkmiljö kan utformas, båda delar behöver utvecklas konstaterar rektorer. Det betyder att frågan i det omarbetade underlaget för kvalitetsdialog behöver bestå, eventuellt med något tillägg för att öka reflektionen. Rektorer lyfter fram vikten av att öka kvaliteten inom områden som mångfald och interkulturalitet. Enligt Lahdenperä (2019) är förskolan en betydelsefull arena för arbete med flerspråkighet. Barn och vårdnadshavares olika bakgrunder och språk bör ses som resurs och använda olikheterna för att synliggöra en kulturell mångfald. Hon poängterar att förskolan inte ska arbeta kompensatoriskt utan komplementärt. Det innebär att lyfta fram positiva aspekter kring mångkulturalitet och visa på den svenska kulturen och språket. Ett interkulturellt förhållningssätt går ut på att synliggöra och lyfta fram alla kulturer som finns i en barngrupp. Lahdenperä understryker att varje förskola måste inventera vad ett interkulturellt förhållningssätt innebär på den enskilda förskolan. För att öka kunskap kring begreppet behöver pedagoger ges tillfälle att diskutera begreppet ur flera olika perspektiv. Rektorer beskriver dessutom att när förskolor inte naturligt omges av mångfald och flerspråkighet blir målet än mer svårt att arbeta med på förskolan. Ett annat utvecklingsområde är att barn inte ges förutsättningar att använda digitala verktyg för att utveckla språket oftast är det

pedagogen som styr om och när verktygen tas fram. Framförallt understryker rektorer att pedagoger i större utsträckning borde integrera verktygen i övrig undervisning. Ett verktyg som omnämns är PenPal, trots insats och genomgång av verktyget används det inte. Rektorer poängterar att digitala verktyg kan användas mer utomhus till exempel QR-koder.

Att dokumentationen inte finns i barnens höjd är ett utvecklingsområde på flertalet förskolor. Främsta anledningen till att dokumentationen inte är i barnens höjd beror på att pedagoger upplever att barnen plockar ner dokumentationen. En annan anledning kan vara att dokumentationen är till för vårdnadshavare och inte för barnen. Barns delaktighet och inflytande över dokumentationen behöver diskuteras på flertalet förskolor.

## 3.2 Interaktion

*Interaktion* som kategori omfattar hur pedagoger agerar som språkliga förebilder och hur de använder språket i mötet med barnen. Om och när kommandospråk används eller inte används är andra delar som ryms under kategorin interaktion. Hur pedagoger arbetar språkstödjande i lek och undervisning och hur dokumentation används för att stimulera barns språkutveckling är andra faktorer. Källkritik och vårdnadshavarnas delaktighet innefattas också i kategorin.

### 3.2.1 Styrkor

Flertalet rektorer har, genom observationer och samtal, en upplevelse av att pedagoger är goda språkförebilder. Pedagoger ställer frågor och utmanar barnen kring olika begrepp, även bildstödjande arbete och TAKK används i kommunikationen. Rektorer betonar att pedagogerna lyfter att de är viktiga verktyg för att utveckla barns språk i interaktionen. Rektorer skriver att ”de pratar till barnen och inte om dem”. Dialogen har betydande utrymme på flertalet förskolor både i omsorgssituationer och i planerad undervisning. Pedagogers kunskap kring ett språkstimulerande arbetssätt är avgörande och bidrar till att utveckla alla barns språk. Återigen lyfts Läslyftet som en bidragande orsak till att pedagoger har denna medvetenhet.

En styrka, poängterar rektorer är att pedagoger oftare organiserar barnen i mindre grupper. Statsbidraget, skriver flera rektorer, är en förutsättning för att minskat antal barn i grupperna ska vara möjligt.

I Kvalitetsrapport (2018) framkom att kommandospråk förekommer, men att det främst sker i stressade situationer, resultatet i denna rapport är detsamma. Ett aktivt arbete pågår på flertalet förskolor i att reducera stressade situationer och öka pedagogers medvetenhet kring begreppet kommandospråk. Rektorer beskriver att pedagogers medvetenhet om och när kommandospråk kan uppstå är en styrka, det visar på en professionalitet hos pedagogerna skriver rektorer. När det gäller enskilda barns och gruppens språkutveckling anges TRAS som ett bra verktyg. Förskolor som har ett välutvecklat arbete kring TRAS har, enligt rektorer, dessutom ett medvetet arbetssätt kring språk.

Rektorer skriver att samtalet med vårdnadshavare kring barns utveckling främst sker i det dagliga mötet och vid utvecklingssamtal. Ping Pong används för att delge information kring det enskilda barnet och vad som händer på förskolan. Flerspråkiga vårdnadshavares erfarenheter tas tillvara på några förskolor genom att de läst in böcker på barnets modersmål. Ett annat sätt för att främja barns alla språk är att vårdnadshavare kan låna hem bokpåsar på några förskolor.

Inomhus upplever rektorer att pedagoger är aktivt närvarande i barns lek. Förhållningssättet ger goda förutsättningar för att stötta barns kommunikativa förmåga direkt i lek. Samtalet kring barnens vardag utgör enligt flertalet rektorer en styrka i det språkutvecklande arbetet. Skolinspektionens rapport (2017) visar att pedagoger har ett medvetet förhållningssätt och kunskap kring vad deras medverkan i barns lek betyder för till exempel barns språkutveckling.

Barnhälsan tillhandahåller utbildningar om tecken som stöd. Tecken som stöd bidrar till att öka kommunikationen och är på väg att bli ett implementerat arbetssätt på flera förskolor. Flera rektorer skriver att pedagoger med utbildning till exempel förskollärare, oftare ställer öppna frågor och agerar språkliga förebilder. Statsbidraget för mindre barngrupper (Skolverket, 2019/20) ger, enligt flertalet rektorer, goda förutsättningar för att pedagoger ska kunna vara nära barns lek. Statsbidraget syftar till att minska antalet barn i grupperna och barnen ska befinna sig i gruppen under större delen av dagen för att bidraget ska kunna sökas. Förskolor som kontinuerligt diskuterat barnsyn och förhållningssätt har mer aktiva pedagoger i barns lek. Bildstöd och språkutvecklande material betonas som viktiga för att stimulera barns språk och ge alla barn samma förutsättningar.

### 3.2.2 Svagheter

Bristen på adekvat utbildning lyfts av flertalet rektorer som ett problem för att arbeta språkutvecklande. Pedagoger som har annat modersmål är både en tillgång och en begränsning. Pedagoger med annat modersmål saknar ofta grundläggande kunskaper i svenska, vilket begränsar deras möjlighet att agera språkliga förebilder. Däremot ges barn med samma modersmål förutsättningar att möta båda språken.

Kommandospråk förekommer mestadels i stressade situationer det blir svårt att bemöta varje barns språkutveckling i sådana situationer. Bristen på kompetens leder också till att pedagoger inte vet hur de kan arbeta språkutvecklande.

En svaghet inom kategorin interaktion är att flertalet pedagoger inte dokumenterar arbetet med barnen och inte använder dokumentationen för att utveckla undervisningen. Dokumentationen är oftast inte tillgänglig för barnen och barnen involveras inte i samtal kring gjorda dokumentationer. Rektorer skriver att pedagoger behöver organisera för så kallade ”reflektionsstunder”. Hur en dokumentation kan bli pedagogisk behöver utvecklas på flertalet förskolor. Dokumentation på väggar och digitalt är andra utvecklingsområden.

TRAS lyfts fram som ett utvecklingsområde, särskilt hur materialet kan användas systematiskt. Rektorer skriver att pedagoger behöver använda metoder för att utveckla förhållningssättet och interaktionen med barnen som exempel ges film som metod för att utveckla förhållningssättet hos pedagoger.

Arbetet med flerspråkighet och modersmålstödjande är områden som behöver utvecklas poängterar flera rektorer.

Källkritiskt förhållningssätt är ett stort utvecklingsområde både med äldre och yngre barn.

I Kvalitetsrapporten (2018) var arbetet med språkdomäner ett utvecklingsområde. Utifrån rektorers beskrivningar framkommer det att pedagoger fortfarande inte använder språkdomäner vid introduktionen. Flertalet förskolor behöver arbeta fram en struktur och agenda som synliggör hur språkdomänerna kan användas. På intranätet

för förskoleförvaltningen finns en rutin för hur arbetet med språkdomäner ska ske och det finns också en rutin för vad som ska tas upp på introduktionen. Vårdnadshavares delaktighet och involvering i förskolans arbete i stort behöver också öka.

Pedagogers närvaro i barns lek inomhus lyfts fram som en styrka. Utomhus behöver pedagoger öka närvaron i barns lek och fånga det som intresserar dem. Rektorer upplever att pedagoger ofta väljer att samtala med varandra. I stressade situationer och när gruppen består av många barn minskar interaktionen inom båda miljöerna. Pedagoger behöver se över hur de organiserar en dag på förskolan för att minska stressade situationer ska uppstå.

### 3.3 Undervisning

Kategorin *undervisning* beskriver hur språkplattformen och digitala verktyg används i undervisningen. Kategorin omfattar även hur arbetet med att stimulera barns språk i vardagliga situationer och hur ett språkstödande arbete ser ut. Huruvida pedagoger använder språkdomäner i kartläggning av flerspråkiga barn är en annan faktor. Arbetet med modersmål och vad ett interkulturellt förhållningssätt innebär omfattas också.

#### 3.3.1 Styrkor

Några rektorer anger att vissa avdelningar dagligen använder språkplattformen för planering av undervisningen. Pedagogerna på dessa avdelningar, poängterar rektorer, har ett medvetet förhållningssätt.

”Före Bornholm”, som används på några förskolor, är ett sätt att arbeta med barns språkutveckling. Metoden innebär att barnen undervisas utifrån en bestämd ordning och systematik kring språk där svårighetsgraden ökar allt eftersom. Framför allt är det barnens fonologiska medvetenhet som tränas via metoden. Syftet är att ge alla barn bättre förutsättningar att kunna utveckla läskunnighet. Kjeldsen (2018) poängterar att medveten språkträning bidrar till att främja barns läskunnighet på lång sikt särskilt för barn som har läs- och skrivsvårigheter.

Polyglutt, en inläsningstjänst, beskrivs av flera rektorer som ett framgångsrikt material att använda i undervisningen för att stimulera barns flerspråkighet. Rektorer som inte har haft tillgång till Polyglutt skriver att de önskar få tillgång till tjänsten eftersom deras rektorskollegor som använt den lyfter fram dess positiva resultat i arbetet med barns språkutveckling. Upphandlingsarbete kring digitala böcker pågår för att ta fram en inläsningstjänst som kan användas av alla förskolor.

Några rektorer har observerat att en del avdelningar använder digitala verktyg för att utveckla barns skapande till exempel gör barnen berättelser och sagor via appar. En stor styrka på flertalet förskolor är pedagogers förmågor att använda vardagliga situationer för att stödja och stimulera barns språk. Pedagoger som är utbildade inom TRAS och Takk gör skillnad i undervisningen beskriver rektorer. Undervisningen skriver några rektorer ”lever under hela dagen”, det innebär att både planerade och spontana undervisningssituationer sker. Några förskolor har använt litteratur för att tillsammans problematisera undervisningsbegreppet. Förskolor som börjat att läsa boken ”Undervisning i förskolan-att skapa lärande undervisningsmiljöer” har organiserat undervisningen utifrån erfarenheter från boken. Läslyftet och läsombud är andra framgångsfaktorer som utvecklar undervisningen. Flera rektorer poängterar om undervisningen sker i mindre grupper ökar dialogen och lärandet blir mer centralt. Förskolor som har eller har haft BFL som insats anger att förhållningssättet bidrar till att pedagoger har fokus på mål och uppföljning i det språkutvecklande arbetet.



De förskolor som arbetar med och har kunskap kring vad ett interkulturellt förhållningssätt innebär har en nyfikenhet på olika kulturer och ser olikheten som en tillgång.

En styrka, som också beskrivs i rapporten för (2018), är högläsning. Det finns en hög medvetenhet hos pedagoger att använda boken som ett innehåll i undervisningen. Högläsningen sker dagligen, både spontant och som ett inslag i undervisningen. Boksamtal omnämns som ett arbetssätt för att sätta dialogen i fokus. Högläsningen används ofta i förhållande till tema och/eller projekt och flera förskolor enligt rektorer skattar sig högt i arbetet med att integrera böcker i undervisningen. Ofta förstärker pedagoger läsningen med Takk och bildstöd. Böckerna är tillgängliga i fler miljöer än tidigare. Det ökar barns möjligheter och ger dem förutsättningar att använda böcker både på egenhand och tillsammans med andra. Några rektorer beskriver hur pedagoger ger barnen förutsättningar att upptäcka språk genom estetiska uttrycksformer främst lyfts musik och i viss mån skapande fram. Sagor och språkpåsar används för att konkretisera och tydliggöra för barnen. Läslyftet har enligt rektorerna bidragit till att pedagoger använder estetiska uttrycksformer något mer än tidigare.

På förskolor som tar tillvara på barns reflektioner om och kring dokumentation planerar pedagogerna i större utsträckning undervisningen utifrån det. Tema och projekterande arbetssätt är en framgångsfaktor för att utveckla barns olika språk. Pedagoger som utgår från barns behov och intressen dokumenterar och följer upp undervisningen i större utsträckning. Pedagogers kunskap om undervisningsbegreppet har utvecklats något från föregående rapport (2018) då var begreppet ett utvecklingsområde. Rektorer upplever att pedagoger alltmer förstår vad undervisning och målstyrda processer innebär men poängterar att processen behöver ske långsamt för att bli implementerad.

### 3.3.2 Svagheter

Flertalet rektorer beskriver att en svaghet är att inte språkplattformen används för att planera undervisningen. Rektorer skriver att språkplattformen borde bli mer ”levande i planeringen”. Ett annat utvecklingsområde är att integrera digitala verktyg i det språkutvecklande arbetet som exempel ges lärplattor med relevanta appar där barn kan skapa egna sagor, göra musik, skriva eller använda QR-koder för läsning. PenPal lyfts fram som ett bra verktyg för arbete kring flerspråkighet, men verktyget används inte alls trots satsning på utbildning. Kunskap hur digitala verktyg kan användas i undervisningen kring språk behöver utvecklas poängterar flera rektorer.

När det gäller arbetet med flerspråkighet nämner flertalet rektorer att pedagoger behöver utveckla kunskap kring hur de kan arbeta med barns olika modersmål och hur ett interkulturellt förhållningssätt kan bidra till att utveckla undervisningen. Framför allt skattar sig pedagoger lågt när det gäller att arbeta interkulturellt och det, poängterar rektorer, beror på att pedagoger inte vet vad ett interkulturellt förhållningssätt betyder. Pedagoger behöver ges förutsättningar att problematisera vad ett interkulturellt förhållningssätt kan innebära i arbetet på förskolan.

Kartläggning och språkdomäner används endast på några förskolor, mer stöd behövs för att utveckla arbetet. En del i kvalitetsdialogen berör huruvida estetiska uttrycksformer används i undervisningen kring barns språk-läs och skrivutveckling. Endast några av rektorerna berör området i sina beskrivningar. Det kan tyda på en viss kunskapsbrist kring hur estetiska uttrycksformer kan integreras i arbetet med språk.

Planering och dokumentation av undervisningen kan generellt utvecklas skriver flera rektorer, framför allt gäller det att systematisera och följa processer i det systematiska kvalitetsarbetet. Brist på utbildade pedagoger lyfts fram som en orsak till att arbetet inte systematiseras och analyseras.

TRAS omnämns som ett verktyg för att dokumentera barns språkutveckling och ofta finns materialet att tillgå på förskolan. TRAS kräver dock att pedagoger har utbildning för att använda det på bästa sätt.

Några rektorer skriver att de behöver arbeta fram en tydligare arbetsorganisation och utvecklingsorganisation för att ge pedagoger bättre förutsättningar att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete.

## 4 Slutsats och utvecklingsområden

Under detta avsnitt redovisas huvudsakliga slutsatser, utvecklingsområden utifrån resultat och analys presenteras också.

### Miljö

I den pedagogiska miljön finns böcker tillgängliga och böckernas innehåll är kopplade till pågående projekt eller tema och finns i alla miljöer. Förskolans läsombud och att pedagoger deltagit i läsluftet uppges som anledningen till att böcker har en mer framträdande roll i den pedagogiska miljön än tidigare. Upprättande av bibliotek på förskolorna har också medfört att tillgängligheten ökat. Svagheter som lyfts av rektorer är den interkulturella språkmiljön, framför allt brister det i pedagogers kunskaper kring vad interkulturalitet innebär. Utomhusmiljön behöver utvecklas än mer, framför allt rör det tillgången på material för användning året runt.

### Utvecklingsområden

- Utveckla kunskap om vad interkulturalitet innebär på förskolan
- Utveckla utomhusmiljön med mer material

### Interaktion

Pedagogerna använder sig själva som verktyg i interaktionen med barnen. De agerar förebilder och använder dialogen både i omsorg- och i planerade situationer för att utveckla barns begrepp. Pedagoger är främst nära barns lek inomhus, utomhus leker barnen mestadels på egen hand. Dokumentationen används inte som underlag i samtal med barnen. Barns delaktighet i dokumentationsprocessen behöver öka. Rektorer skriver att pedagoger behöver organisera för så kallade reflektionsstunder tillsammans med barnen för att ge dem inflytande över dokumentationen.

### Utvecklingsområden

- Öka interaktionen utomhus
- Göra barn delaktiga i dokumentationsprocessen

### Undervisning

Högläsning används kontinuerligt i undervisningen och rektorer uppger att det finns en hög medvetenhet hos pedagoger om hur de kan använda böcker i undervisningen. Högläsning sker både planerat och spontant. Boksamtal används som metod och ofta förstärks innehållet i boken med takt och bildstöd. Polyglutt lyfts fram som ett bra digitalt verktyg i undervisningen. Förskolor som har denna inläsningstjänst använder

den kontinuerligt i undervisningen. I övrigt behöver digitala verktyg än mer integreras i undervisningen. Penpal omnämns som ett verktyg som, trots utbildningssatsning, fortfarande inte används i den utsträckning det borde. Flertalet rektorer poängterar att språkplattformen kan användas mer i planering av undervisning. Brist på utbildad personal gör att det är svårt att bedriva undervisning, bra undervisning förutsätter relevant utbildning.

#### **Utvecklingsområden**

- Utveckla användningsområdet kring Penpal
- Omtag kring språkplattformen

## **5 Frågor för fortsatt analys**

#### **Arbetslag**

- Hur använder vi språkplattformen?
- Hur kan vi använda Penpal i undervisningen?
- Hur kan barn göras delaktiga i dokumentationen?
- Hur ser vårt interkulturella förhållningssätt och miljön ut??

#### **Rektor**

- Vilka utvecklingsbehov ser du när det gäller Penpal på dina förskolor?
- Vad behöver du som rektor göra för att barn ska bli delaktiga i sin dokumentation?
- Vad behöver du göra för att öka kunskapen om interkulturellt förhållningssätt?

#### **Förvaltning**

- Hur kan insatsen kring Penpal utvecklas?
- Vilka insatser behövs för att utveckla kunskaper om systematiskt kvalitetsarbete?
- Vilken insats behövs för att pedagoger ska utveckla kunskap om interkulturalitet?

## Referenser

### Litteratur

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes

Skolinspektionen. (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse-ett teårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Diarienummer:2015:3364.

Skolinspektionen (2017). *Förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling*. Diarienummer: 2015:7428

### Internet

Kjeldsen, E. (2018). <https://www.skolporten.se/forskning/intervju/langsiktiga-effekter-av-systematiska-spraklekar-i-forskolan/>

Lahdenperä, Pirjo (2019) <https://pedagog.goteborg.se/artikel/flersprakighet-ar-en-resurs>

Lahdenperä, Pirjo <https://larportalen.skolverket>

Skolverket <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-mindre-barngrupper-2020-21>

Skolverket <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-mindre-barngrupper-2019-20>